
ТЕМА VIII

ФОРМА: ПРЕДМЕТ ДУХОВНОГ ИНТЕРЕСА

Кућа Хундертвасер
Фриденсрајх Хундертвасер
(1928–2000)

OGLEDALO

MIT I SAN

*Pustite me da sanjam.
Ako je taj san moj život, ne budite me.*
Miguel de Unamuno

*Ja sam vam pasionirani skupljač snova, znate,
jurim za tuđim snovima s mrežicom za hvatanje leptira.*
Peter Nadas

1. Ono što pojedinac potiskuje u nesvesno pri punoj svesti, izranja bez njegove volje u snu. Snovi koje pojedinci sanjaju noću jesu izraz želja koje oni potiskuju danju, jer im društvene ustanove i kulturne norme zabranjuju da ih zadovolje u stvarnosti: što se u budnom stanju ne može da ostvari, može u snu. „Naša kultura nametnula je svoju uzdu na tu prirodnu pobudu” (Valerij Brjusov, *Mramorna glava*, Banja Luka, „Glas”, 1985, str. 23). Po Frojdovoj teoriji, nagon je ono zdravo u čoveku. Sve što sprečava da se nagon zadovolji je nešto bolesno. Kultura potiskuje nagon. Zato se čovek oseća *nelagodno u kulturi* – kultura je bolest. „Utvdili smo da čovek postaje neurotičan jer ne može da podnese obim odricanja koje mu je nametnulo društvo radi svojih kulturnih ideala” (Sigmund Frojd, *Iz kulture i umetnosti*, Matica srpska, Novi Sad, 1969, str. 291). U snu se neostvareni i nestali svet vraća sebi. „San je *prikriveno* ispunjenje neke *potisnute* želje”, veli Frojd. Sledi da sadržaj sna zadržava vezu sa izvornim doživljajima i/li iskustvima iz sveta budnosti pomoću kojih i nastaje. „U snove se moje upleti sa javom, i ponesi me u bezdane; ja ću pokriti žutim zaboravom, sve svoje snove zvezdane”, zapisao je Miloš Latinović. Tako san odvaja snevača od jave, ali ne prekida sve veze sa njom. San zahteva stvarnost, traži je: sa snom se suočavamo iz jave koja ih uglavnom zanemaruje ili odbacuje, premda se izvesni sadržaji stvarnosti mogu naći unutar samog sna – stvarnost snova i stvarnost u snovima.

2. Time što snovi nešto skrivaju od stvarnog života čovekova, oni ipak otkrivaju neporecivu vezu sa budnim životom. „Izdiže se, kao iz vrhunskog zaborava, ono što je vreme sakrilo” (Marija Sombrano, *Vizija i iskustvo*, Službeni glasnik, Beograd, 2011, str. 289). „Ali san koji nam obećava moguće meša se u sam život i na njega prenosi zadatak da ga ispuni. Jedan postoji izdvojeno i nezavisno; drugi zavisi

od nečega što bi moglo da se desi... Pritiska me san, bez savesti... Oduševljen sam čistim snom, snom koji nema nikakve veze sa stvarnošću, niti ikakvog kontakta sa njom. Nesavršeni san, čija je polazna tačka u stvarnom životu, meni je gnusan, ili bi mi bio gnusan kada bi mu se prepustio" (Fernando Pessoa, *Knjiga nespokoja*, Dereta, Beograd, 2017, str. 256, 264, 202).

3. Karl Gustav Jung podseća da „postoji izreka u kojoj se kaže kako mladoženja nikada ne sanja o svojoj mladi, zato što mu je ona pri ruci u budnom stanju". San je dopuna stvarnosti i njena kritika. San mi nudi nešto što mi svakodnevna stvarnost osporava. Noćni život duše i duha ostavlja svoj pečat i na danji život: to je iskorak iz svakodnevnog iskustva upakovanog u norme i pravila, u iskustvo slobode od njih, to jest prevazilaženje običnog i običajnog. Izmenjeno stanje svesti vodi do otkrivanja drugog i drukčijeg sveta. Ono što smo naučili danju nije sve, ne predstavlja granicu saznanja, verovanja i delanja. *Svet u svesti nije sve*. Više stvari može da se nauči u snu nego na javi – više čudnih stvari. San je kao neki božji dar, neka moć koja traje dok čovek spava, moć da se shvati i dohvati nešto što nije moguće u svesnom stanju. To je duh snoviđenja. „Psihoanalizi dugujemo saznanje da u snu nismo samo onaj ko se pojavljuje u prvom licu, već da smo svi oni koji se u snu javljaju. Interpretacija sna koja snevača ne traži i ne nalazi u svim sanjanim osobama, promašuje svoj cilj. I pisac je svaki od likova svog romana. Zbog toga su likovi romana tako kompleksni i izdiferencirani da i čitalac u svakom liku može da susretne sebe" (Bernhard Šlink, *Na granici – eseji*, Plato Books, Beograd, 2013, str. 163, 164).

4. Ono što ne može da stane u naše racionalne pojmove, javlja nam se u nekom drugom obliku (simbol, metafora). „Lovio je snove kao što drugi mrežom love leptire" (Ernst Jinger, *Heliopolis*, Službeni glasnik, Beograd, 2012, str. 263). „Jer sve što navika zatvara u svojim mrežama, ona i nadzire, treba joj umaći, zaspati u trenutku kada se namjeravalo učiniti nešto sasvim drugo, nego spavati, jednom riječju usnuti tako da nam san ne bude pod zaštitom predviđanja, u društvu, čak i potajnom, razmišljanja" (Marcel Proust, *Sodoma i Gomora*, 2, Zora, Zagreb, 1965, str. 112).

5. Kad uporedimo ono što znamo o sebi kada smo budni, sa onim što saznamo o sebi u snu, bliži smo istini o sebi. In dreams begins responsibility. „Ne preostaje ti ništa drugo osim da veruješ u svoje snove... odgovornost počinje u snovima, već sam ti rekao... jer naši prsti dopiru samo do onde gde se završava ruka, ali san ide mnogo dalje... on je proteza, izlazi iz zatočeništva postojanja" (Antonio Tabuki, *Tristano umire*, Stubovi kulture, Beograd, 2004, str. 106–107). „Ali od ranog detinjstva još više sam voleo ona stanja u snu, kad ne znam da

spavam. I već tada sam shvatio veliku slobodu duha koju daju takva stanja. Tog trenutka bih shvatio da je svet tada u mojoj vlasti. Išao bih tada putevima sna, po njegovim dvorcima i dolinama, kuda bih hteo. Uz izvestan napor volje mogao sam da vidim sebe u onim okolnostima koje sam birao po svojoj volji, mogao sam da uvedem u svoj san sve one o kojima sam maštao.” (Valerij Brjusov, *op. cit.*, str. 25–26). „Naša kultura u celini izgrađena je na gušenju nagona” (Sigmund Frojd, *Antropološki eseji*, Prosveta, Beograd, 2011, str. 94). Na javi sam bio siromah, gotovo prosjak, u herojskom snu sam se podizao do neba i menjao po svojoj volji uređenje sveta – bio sam car događaja. U snu sam prkosio autoritetima, ustanovama, zakonima, granicama – svemu što me sputavalo, boraveći u stvarnosti koja je značila alternativu zvaničnoj društvenoj i kulturnoj realnosti.

6. U snu se može i sme sve. „A ko nije sanjao san da je kralj koji kraljuje ceo jedan dan?” (Salman Ruždi, *Satanski stihovi*, Prosveta, Beograd, 1991, str. 244). „Niko ne može da bude kralj sveta, osim u snovima. A svako od nas, ako zaista poznaje sebe, želi da bude kralj sveta... Velelepni noćni osećaj veličine, iako sam ništa” (Fernando Pessoa, *Knjiga nespokoja*, str. 560 i 382). U predelu nesvesnog žive prva detinja iskustva: želje iz detinjstva bitno određuju značenja sna! Sanjati znači iskoračiti u neki drukčiji k/raj, koji bi značio blagdan života. Tako je i sam Frojd imao preterane ambicije, kako naučne tako i političke, koje je potiskivao u budnom stanju, a zadovoljavao u snu. Verovatno je lično iskustvo sna podigao na stepen sveopšteg. „Jer, ma šta ko rekao, mi možemo u snu savršeno imati utisak da je ono što se u njemu zbiva stvarno... Sećanja iz snova mogu postatri trajna ako se oni dovoljno često ponavljaju” (Marsel Prust, *Nestala Albertina*, Matica srpska – Nolit – Narodna knjiga, Novi Sad – Beograd, 1983, str. 136 i 138).

7. Ti snovi dolaze iz druge dimenzije vremena i prostora i mogu biti od koristi našem budnom pamćenju. San je još važniji za duševnu i duhovnu ravnotežu ličnosti, jer je ona u budnom stanju opterećena brojnim potrebama, interesima i željama, i pod tim teretom ne može provesti noć. Zato joj san pomaže da se rastereti i oslobodi pritiska i umora – san čuva zdravlje snevača, on ne može da opstane bez sna. San štiti čoveka od tzv. realnog sveta, čini ga nekako podnošljivim (čini iskorak izvan svesne kontrole).

8. Filozof volje za moć, Fridrih Niče, viče: „Svet je dublji nego što to dan misli”. Drugi mudrac dodaje: „To je pouka da umetnik ne sme da se ograniči na dan, da mora da dopre do noćnog života čovečanstva i da traga za njegovim mitovima, simbolima”. (Vitold Gombrovič, *Dnevnik*, Beograd, Službeni glasnik, 2012, str. 259). Luidi Pirandelo tačno je zapazio: „Kao što se dan razlikuje od noći, tako smo

verovatno i mi jedno danju a drugo noću”. Razlika između sna i jave je obeležje svih zajednica i njihovih kultura. Ljubav, lepota i san opstaju. „Dan je stvarnost, ali noć je nadstvarnost.” (Ernesto Sabato, *Pojedinac i Univerzum*, Čačak, Gradac, 2005, str. 72). Noć ima svoju moć, kaže naš narod.

9. San ispravlja sliku koju je stvorila uobrazilja pojedinca o sebi. Budan, sebe doživljava kao pitomo, nežno i osećajno biće, a u snu otkrije sebe kao divlje, surovo i krvoločno biće, spremno na svako zlo. U snu su nagoni pušteni sa lanca, to jest u stanju sna prestale su da deluju kočnice, odnosno društvene i kulturne norme i pravila ponašanja. *San jeste jedan oslobođen oblik života u kome je sve moguće, pa i ono nemoguće na javi*. Čovek greši ne samo na javi, još više i teže greši u snu: veliko ogledalo sna pokazuje jedan drukčiji svet no što je ovaj na javi. „Moji snovi... grade se nezavisno od moje volje, i često me guše i tište. Često mi ono što otkrijem u sebi donosi očajanje ili stid... i plaši me... Moji su snovi glupo skrovište, poput kišobrana kada grmi” (Fernando Pessoa, *Knjiga nespokoja*, str. 134).

10. Ono što nismo znali o sebi na javi, možemo saznati u snovima. U stanju sna, puna istina nam dolazi u susret. San je dobar primer dominacije nesvesnih sila, kada svesno ja nema kontrole nad njima. Senka je onaj simbol koji svesno ja poriče, jer znači poricanje njegove kulture. *Ipak, čovek čini zlo uprkos čitavom znanju što mu je dala njegova kultura: moć nesvesnih nagona pobeđuje kulturu! Obrazovani nisu imuni od zla*. „Ono što bi čovek učinio po danu zaista se događa da, kad zaspi, izvede samo u snu, naime nakon skretanja sna, držeći se drugoga puta nego onoga na javi. Ista se pripovijest promijeni i dobije drugi završetak. Uza sve to, svijet u kojemu živimo za spavanja tako je različiti da oni koji teško zaspu prije svega nastoje izaći iz našega svijeta” (Marcel Proust, *U traganju za izgubljenim vremenom*, 5, Zora, Zagreb, 1965, str. 77). „Jer ima trenutaka kada čovjek osjeća potrebu da izađe iz sebe, da primi u goste dušu drugih, uz uvjet da ta duša, ma kako skromna i ružna bila, bude neka tuđinska duša” (Marcel Proust, *op. cit.*, str. 131). Već je Platon primetio: Časnom čoveku je dovoljno da sanja ono što podlac zaista čini.

Prof. dr Đuro Šušnjić

(Iz knjige *Sjaj odlomka*, Fakultet umjetnosti
Univerzitet Donja Gorica, Podgorica 2019)

SNOVI O PRAVDI

*Pitanje je da li se nama može pomoći! ?
Mislim da ne može! O tome je riječ.*

Mora da su se građanima BiH, nakon nedavno održane Konvencije pod motom «Pravo na pravdu», u organizaciji Ureda Evropske komisije u Sarajevu i TAIEX-a, srušili snovi o pravdi koju je trebao u Sarajevo da donese njemački nezavisni ekspert Rajnhard Pribe.

Pribe je došao i izrazio frustriranost zbog izostanka napretka u vladavini prava, ali nije najavio šta možemo očekivati od njegove ekspertske analize. Otkrio je to prvi čovjek Evropske komisije u Sarajevu Johan Satler, u svom obraćanju skupu. „Mi ćemo pomoći, vaše je da djelujete!”, nedvosmisleno je rekao.

Ko iole razumije diplomatski jezik, zaključice da neće biti nametanja rješenja, neće biti smjena ni kažnjavanja, neće biti sankcija u vidu suspendovanja međunarodne podrške i pomoći. To znači da će i dalje biti pravosudnih skandala, sumnjivih imenovanja, raznih oblika «potkiivanja», zataškavanja pravosudne korupcije, raznih zloupotreba i disciplinskih prestupa. I dalje će biti klevetničkog fejsbučenja, držanja lekcija strancima i zloupotreba moći pojedinih članova VSTV u vidu tužbi za klevetu protiv novinara, neukrotivih političara i neistomišljenika među kolegama. Biće preporuka i novih projekata bez rezultata.

Mnogi će optuživati Evropsku komisiju i OHR za sve gore stanje u pravosuđu. Govoriće da su mogli povući mnogo konkretnijih poteza da spase pravosuđe, bez čije reforme nema reforme društva. Dokazivaće kako su mogli pokazati više riješenosti da zaustave posrtanje i spriječe umiranje čeda koje su stvorili. Biće na pretek maštovitosti u optuživanju drugih.

Pitanje je da li se nama može pomoći! ? Mislim da ne može! O tome je riječ.

Mi smo posljednjih trideset godina društvo u samoubilačkom pohodu. Poslijeratna reforma pravosuđa je jedan od najznačajnijih projekata koji je ulivao nadu da bi rasulo moglo biti zaustavljeno. Radikalan pristup reformi otvarao je perspektivu oporavka. Danas smo svjedoci da nije bilo šanse da uspije! Zašto? Zbog toga što nije bilo nikog da zaustavi **moralno propadanje društva**. Oni koji su bili pozvani da to urade potrcali su za

profitom i mafijaškim politikama, gledajući da otmu dio plijena i za sebe. U tom srljanju pohlepnih i prokletih izgubila se moralna osnova društva. Danas moralnih vrijednosti nema ni u tragovima. Ostale su mafijaške politike i pljačkaši prirodnog bogatstva i preostale društvene imovine da završe svoj tranzicioni biznis. Korupcija kao modus vivendi postojanja postala je kulturološki model. Bez korupcije se danas ne završava ni jedan posao. Ko se u korupciji ne snalazi, osuđen je da umre. Danas je normalno da se imenuje ambasador bez fakultetske diplome, da direktori i ministri imaju falsifikovanu diplomu i da svako može da kupi diplomu bilo kog stepena obrazovanja. Normalno je da sudija bude osuđivan, da predsjednik suda seksualno zlostavlja svoju saradnicu, da tužilac savjetuje osumnjičenog.

U takvom stanju duha i društvene svijesti, vladavina prava nije moguća. Nema vladavine prava tamo gdje ne postoji vladavina morala. Samo su čvste moralne osnove omogućavale progres civilizacije. Nemoralna društva su taj progres uvijek zaustavljala. Moćna carstva su se rušila i nestajala zbog korupcije i nemorala.

Lirnd Hend, najpoznatiji i najveći američki sudija svog vremena, neustrašivi borac za pravdu, govorio je pedestih godina prošlog vijeka: «Često me brine to što možda polažemo pretjerane nade u ustave, zakone i sudove. Lažne su to nade; verujte mi, lažne. Sloboda počiva u srcima ljudi i žena; ako tu bude umrla neće je spasiti ni jedan ustav, zakon ili sud». Jedan političar u Donjem domu (Edmund Berk) je tu uravnoteženost pravnog kodeksa sa sa moralnom osnovom društva još preciznije izrazio u trenutku stvaranja Amerike, rekavši: «Ovdje nije važno šta moj advokat kaže šta smijem da učinim, već kako mi ljudskost, razum i pravda nalažu da postupim».

U srcima naših ljudi danas ne počiva sloboda i pravdoljubivost. U srcu našeg čovjeka nema ljudskosti. Dvjesto hiljada građana Banjaluke je čutalo kada je ubijen mladi David Dragičević. Nisu se odvažili da izađu na proteste na kojima su časni, slobodumni i hrabri ljudi tražili pravdu. Sjedili su kod svojih kuća jer se zlo dogodilo drugima. Za njih pravda nije bila važna jer se nepravda nije dogodila njima. Takvo razumijevanje pravde je kraj čovjekove moralnosti. Trista hiljada Sarajlija ne interesuje što smrt njihovog mladog sugrađanina Dženana Memića nije rasvijetljena ni nakon tri godine. Da li su oni moralni ljudi? Da li mogu da pretpostave da bi i smrt njihove djece sutra mogla postati običan nerasvijetljen sudski slučaj, koji nikoga neće zanimati? Zaslužuju li takvi ljudi pravdu ili prezir?

Mi danas, takođe, pretjerano vjerujemo ustavima, zakonima i sudijama. Oni nas ne šite zbog toga što je pravni sistem u rukama nemoralnih ljudi. Sistem koji treba da brine o pravdi ne funkcioniše nigdje i na jednom nivou, od policijskog pozornika do sudije vrhovnog suda. Sudije nijemo posmatraju sramoćenje njihove profesije. Njima ništa ne znači

OGLEDALO

kršenje zakona od strane njihovih kolega, nemoral i korumpiranost u pravosuđu. Na Konvenciji su čekali pred gomilom iznešenih primjera nepravde. Oni čuju zato što im nije stalo do pravde. Njima je važno da ih neko poprijeko ne pogleda, nije im važna pravda. Oni će biti snishodljivi i ponizni pred svakim pravosudnim lupežom koji bi im mogao sutra u nečemu pomoći. Čine to zato što znaju da se u društvu lupeža brže uspijeva i lakše napreduje. Da li takvi moralni likovi mogu garantovati vladavinu prava? Naravno da ne mogu! Nije pravda samo rješavanje sudskog slučaja u skladu sa zakonom. Pravda je živjeti u skladu sa načelima pravičnosti. Pravdoljubivost ne živi samo u sudnici nego mora da postoji i bude vidljiva u životu onog koji dijeli pravdu.

Iluzija je očekivati da nemoralnom društvu neko donese pravdu i vladavinu prava. Zbog toga ne treba kriviti Evropsku komisiju, Incka i Pribea što nas ostavljaju „da djelujemo”. Bolje reći, propadamo!

Branko Perić, sudija

BUKA portal / 29. novembar 2019

Rukavice kao slike

Evica Milovanov Penezić

БИОЛОГИЈА ЛЕПОТЕ

Сви људи су у физичком смислу веома слични једни другима и зато је и вероватноћа њихове привлачности подједнака. Ко је сличан осталима из популације којој припада, ретко је носилац штетних генетских мутација

ФИЗИОНОМИЈЕ

Одавно је знано да су људи у већој или мањој мери пробирљиви опредељујући се за што привлачнијег изабраника с којим ће заједно живети и имати потомке. То исто важи, нарочито, за неке птице. Паун у време парења поносно шири свој реп раскошних и блиставих боја тако се легитимишући и привлачећи пажњу женки. Али реп губи своју лепоту уколико је негов власник нападнут паразитима, што женка лако примећује и због тога се опредељује само за пауна с доминантним репом, Нема разлога за веровање у разумну мотивацију пауница, али је сасвим јасно да привлачни изглед тела као целине представља, у неку руку, доказ биолошких квалитета важних за савлађивање путева који воде, пре свега, репродуктивном успеху. Неко ко је као појава привлачан, још од детињства и основног школовања, лако успоставља добре односе са својим вршњацима и учитељима, а касније брже од осталих склапа пријатељства с особама оба пола и по правилу предњачи у промискуитету уколико му се укажу прилике. То су разлози што током живота свако води рачуна о свом изгледу и дотерује се на разне начине како би био боље видљив у околини. О томе, у новије време, говори и процват козметичке хирургије.

ПРИВЛАЧНОСТ ЈЕ И СТВАР МОДЕ

Идеал лепоте мења се од једне до друге историјске ере и од културе до културе. Али без обзира на расу, положај у друштву и животном доба, увек постоји осећај за оно што је лепо и привлачно иако се форме лепог разликују. У сиромашним друштвима дебљина тела и маси ваљци око трбуха знак су лепоте и успешности, док су у богатим друштвима знак сиромаштва. Пробушене усне, тј. њихов „пирсинг“, сматрају се лепим и пожељним у јужно афричкој пустињи Калахари, али не изван ње.

Незнамо поуздано како се погледом на нечије лице или тело у нашим мислима ствара идеја о лепом или ружном. Многи од нас дошли су до доброг посла, успели су да пронађу привлачног брачног партнера и да добију лепо и здраво потомство упркос свом физичком несавршенству. Пожуда за лепим лицем и телом, ласцивна или не, често више приличи палеолиту него информатичком добу. Лепо и сисиметрично тело јесте моћни сигнал доброг здравља, плодности и отпорности болестима, али ништа не говоре о моралним вредностима.

Кад год смо међу познатим и непознатим светом, наш радар лепоте аутоматски се укључује и региструје мноштво сигнала које емитују људи око нас. Сви људи су у физичком смислу веома слични једни другима и вероватноћа њихове привлачности је подједнака. Осим тога, свако ко је сличан осталима у популацији ретко је носилац штетних генетских мутација.

Неко за кога кажемо да је леп или у ружан нема просечно лице већ се оно по нечему издваја. Кад се компјутерски генеришу лица идеалне симетрије и пропорција, онда се у њиховом поређењу с просечним лицима појављује дистанца између фантазије и реалности. Ако је за утеху, лепота не подлеже правилу „све или ништа“. Напротив, много тога у животу, а нарочито у бизнису забаве, зависи од небичних лица и тела која се никао не могу назвати лепим. У суштини, лепота је компликовани социо-биолошки феномен.

Када се говори о сировом сексепилу, кратка доња вилица жене, њена мала брада и остали анатомски детаљи који одликују лепо лице, ни издалека не привлаче мушкарца као што га привлачи њен торзо, тј. груди, струк и бедра. Ништа од наведеног не изненађује еволуционе психологе који тврде да су неке црте лица којима се дивимо баш оне по којима се током пубертета почињу разликовати девојчице од дечака. У том делу њихових живота права поплава хормона буквално их уводи у адолесценцију, а потом у свет одраслих. Мала доња вилица жена коју мушкарци одмах примећују у ствари је дело естрогена. Исто тако, велика и угласта доња вилица мушкараца, врло допадљива женама, видљиви је доказ довољне количине андрогених хормона, пре свега тестостерона. Разлог томе је биологија: сваки мушкарац већ у 14. години располаже количином спермијума довољном за репродукцију, тј. прављења деце и због тога је мушки сексуални нагон јачи него женски и раније се јавља.

Уска зона између грудног коша и карлице дефинише силуету женског тела која подсећа на пешчани сат. Она је мушкарцима нарочито привлачна кад је „гиноидна“, тј. кад је струк седам десетина обима кукова (7: 10) док је силуета мушког тела привлачна женама кад је „андроидна“, односно кад је струк девет десетина обима кукова (9:10). Ова разлика је апсолутно отпор на све модистичке

и културне промене које време носи и мало се мења вишком килограма. Савремена женска младеж не носи никакве стезнике и струк јој је углавном 71 центиметар, док се лепотице чије фотографије улепшавају рекламе за доњи веш поносе обимом струка од 61 центиметар. Две можда најпознатије светске иконе лепоте Одри Хепберн и Мерилин Монро биле су различито грађене, али је обе ма силуэта била „Гиноидна”, с итим односом струка и кукова од 0, 7 (7: 10). За Мерилин Монро витална статистика, тј. обим груди, струка и кукова износила је 91-61-81, а за Одри Хепберн 80-56-78.

СТРУК, КУК И ТРУДНОЋА

Женски или „гиноидни тип” тела јавља се за време пубертета под утицајем естрогена. Већ као девојке многе жене депонују маст око кукова и на бутинама, и то више него било где. У суштини, бутине и задњица представљају једну четвртину телесне тежине жена које се обично депримирају када им се кукови и бутине задебљају, поготово у комбинацији с целулитисом. Дијетом се лако смањује маст с горњих делова тела, па чак и с груди, али бутине и задњица остају нетакнуте. У еволуционом смислу, трбушни и карлични део женског тела важан су калоријски резервоар како би се трудноћа и у време глади могла изнети до краја. У суштини, торзо жене и мушкарца представљају праву рекламу репродукционог потенцијала и одличан су индикатор добро здравља. Али основни значај струка у току еволуције (о томе говоре и музејски артефакти стари десетине хиљада година) био је сигнални, тј. сексипилни и говорио је о одличној плодности. Губитак струка, што се последњих деценија често виђа, упозорава на опасност од срчаног и možданог удара, дијабетеса, хипертензије, камена у жучној кеси и неких врста рака.

Једна велика холандска студија на 500 жена подвргнутих инсеминацији показала је да су оне с количником струк-кукови испод 0, 8 имале двоструко веће изгледе да затрудне од жена с количником изнад 0, 9.

Мало ко има пропорције које се поклапају с компјутерским идеалом. Наше склоности у избору потенцијалног партнера на краће или дуже време остале су неизмењене од палеолита па на овамо, а пошто је еволуција спора, сигурно се неће променити у предвидивој будућности.

Др Момчило Б. Ђорђевић

Култура, уменост, наука - Политика
Београд, 14. 12. 2019

ИНДУСТРИЈА 4.0: ОД ВИЗИЈЕ ДО СРПСКЕ СТВАРНОСТИ

Некада је најважније било направити машину која ће да замени човека у тешком или опасном и захтевном раду. Међутим, у овом нашем времену располажемо машинама и уређајима који међусобно комуницирају, уче, сами себе поправљају. И што је најважније, на истој производној линији са истим алатима уз помоћ вештачке интелигенције стварају различите производе. Чак се и не тражи непосредно присуство човека.

Развој дигиталних технологија и интернет омогућили су развој паметних фабрика или индустрије 4. 0. У том процесу савремени инжињери преузели су главну улогу. У све поре живота утиснули су своја знања. Од макро преко микро, па до нано нивоа, они стварају уређаје без којих би наша свакодневница била сасвим другачија.

Концепт индустрије 4. 0 прва је понудила Немачка још 2011. Године. У међувремену, 38 држава направило је своје дигиталне платформе индустријског развоја. Реч је о новој парадигми индустријске производње, која ће обележавати долазеће године и деценије.

Потребан нам је српски концепт индустрије 4. 0. Ми га имамо и већ га реализујемо. Наша сазнања нудимо Србији на разматрање и доградњу.

Дигитализација и аутоматизација су донеле многе предности, али су истовремено отвориле многа животно значајна питања. Један од главних изазова развоја јесте да ли ће ти алгоритми, које креирају људи, у одређеном тренутку бити у стању да замене баш те људе, да буду интелигентнији од тог човека, ствараоца... За сваки такав производни процес, још је важније шта би се десило ако би нека од компоненти у ланцу информационо-комуникационих технологија отказала.

Да бисмо се оспособили да правовремено одговоримо на те изазове неопходни су нам инжењери са врхунским теоријским интердисциплинарним знањима и практичним компетенцијама у областима машинства и ИТ технологија. Произилази да ново индустријско доба захтева нов приступ образовању инжињера. С тим сазнањем и циљем покренута су четири нова интердисциплинарна мастер студијска програма из напредних технологија на факултетима универзитета Београду, Крагујевцу и Нишу у (а на иницијативу организације Дигитална Србија и Владе Републике Србије).

На Машинском факултету у Београду то су нови студијски програм ИТ у машинству на основним академским студијама и нове мастер академске студије-Индустрија 4. 0. Они значе најсавременији концепт образовања инжењера за индустрију чију срж чине дигитализоване фабрике. Такви програми су креирани по највишим европским и светским стандардима који се данас примјењују у високом образовању инжењера за 21. век.

Посебна одлика овог приступа образовању јесте да је нови мастер програм Индустрија 4. 0 реализован у сарадњи Машинског и Математичког факултета Универзитета у Београду, али и уз обилне консултације са стручњацима немачке компаније „Фесто“. Мисија овог програма одређена је потребама нове генерације дигитализованих производних предузећа и њихових ланаца снабдевања широм света.

Већ заживели концепт оваквог академског образовања Машински факултет темељно је припремао неколико година. Тек сада је добио прилику да га, уз помоћ државе и партнерских компанија, брже реализује. Наш циљ је да студенти стекну знања, вештине и компетенције у областима дигитализације производних постројења, дистрибуираног управљања производњом, анализе података и организације. Све то је неопходно кад је реч о императиву развоја и дигитализације домаће индустрије и њено, прилагођавање условима пословања у глобализованом свету.

Другим речима, примарни циљ је образовање нове генерације инжењера који ће конкурентно развијати нове производе и технологије. Наша амбиција је да кроз развојни и образовни процес постанемо део креативне индустрије у којој је новостворена, интелектуална вредност, највећа резултанта. То ће домаћој привреди омогућити да достигне циљано место у глобалном ланцу вредности. То јесте велики изазов, али и прилика за наше инжењере, који су до сада били ускрећени за шансу да раде на развојним пројектима. То је амбијент који омогућава да таленти остају у земљи, да налазе атрактивне послове у постојећим или да оснују своје компаније.

Зато је важно, да сви заједно-академска заједница, привреда и држава Србија, радимо на изградњи потребне инфраструктуре која ће бити довољна да се омогући убрзан привредни развој земље. Тиме ће се отворати нова радна места и заустављати даљи одлив високообразованих младих кадрова. То јест, отвориће се и контрапроцес њиховог повратка „кући“. А то не мора да значи и у физичком смислу.

Др Радивоје Митровић

Професор универзитета

Политика 27. фебруар 2020

ЕСЕЈ О ОНОМАТОПЕЈАМА

У многим књигама о људској природи наилазимо на описе лавље храбрости, медвјеђе незграпности, лисичје лукавости, глупости овце, змијске хладноће, вучје суровости, орловске слободе и суверености. Животињска поређења протежу се и на цијеле народе. У једном зборнику из XI вијека, којег је аутор назвао **Разумник**, за један народ се, тако, каже да су бикови, за други да су вјeverице, а за два балканска племена да су вуци крволоци и змије аспиде.

У другим, старим и новим, зборницима и ауторским дијелима разума, народи су представљени као бизони, кртице, газеле, кокоши, магарци, вепрови, нојеви, дивокозе. Један ме аутор покушао убиједити да су Јапанци кимера ајкуле и папагаја. Руси да су спој медвједа и жалосне врбе, Нијемци агресивни као бијесни пси и мудри као сове, пустињски народи да су камелеони - час бедуини, час леопарди, час шишмиши. Кинез да је, у исто вријеме, паук и панда, а Тибетанац пиле и Јети. Тамилски тигрови су се, каже, сами именовали, као и галски пијетлови, етиопске импале, карпатски вампири.

Сами се народи диче животињском репутацијом у својим грбовима. Против такве симболичке редукције не можеш ништа. Национални понос је антиироничан. Али, откуд да се и за појединца који то, можда, и не одобрава, каже да је вриједан као мрав, користан као хрчак, лијеп као ат, досадан као уш, распјеван као цврчак, хладан као рептил или напосто, да смрди као твор? Но, то није све. Људске особине се у овим чашћењима поредби протежу и у свијет елементарних сила, минерала и биљака(хитар као муња, крхак као трска, голем као од брда одваљен и, дакако, жалосна врба).

Зашто људски говор одбија тачна именовања - вриједан као Шлиман, користан као Тесла, лијеп као Аполон Белведерски, досадан као административни спис, мудар као Сократ, распјеван као Ниче?

Коњ јесте леп, али коме? Не може коњ о коњу формирати такав, нити икакав други став.

Сова, свакако, нема ону мудрост која би мени, као човјеку, дозволила да је упоређујем са својом. Не зна се да је иједна написала неки *ractatus*, *discourse*, *tretease*, и подучила ме нечему. Моје разлоге она не може докучити, као што то могу Солон или Конфуције. Чак ми је и нихилист, у смислу мудрости, потицајнији од сове.

Данас, додуше, људи користе и технолошка поређења да би дошли до дефиниције својих наводних особина. Не једном чуо сам: брз као Формула 1, прецизан као сингерица, дубог као рентгенски снимак, сведен као молекул, инструктиван као холограф, а за једну жену говорили су да је витка као Ајфелов торањ.

И ова компарација ономатопеизира наш доживљај самих себе, но ипак на вишем ступњу, јер нас пореди с нашим изумима, а не са биолошким датостима.

2.

У спортској рубрици националног листа прочитао сам апологију фудбалеру који је, већ погађамо, "хитар као стријела, елегантан као газела, лукав као војни стратег", и, то никако не бисмо погодили, "брзине мисли античких мислилаца". Овај аутор ме је врло пријатно изненадио укључивањем античких мислилаца у поредбени низ, али не бих знао одговорити на основу које минутаже Емпедоклева мисао претиче, рецимо, мисао Џона Лока. Признајем, ипак "брзина мисли енглеских емпирициста" не би имала ефектност успоредбе с "брзином мисли античких мислилаца". Као да је слао захваницу пјеснику пеана Пиндару, том првом, како неко рече, спортском пандиту.

У културној рубрици истих новина међутим, једног су писца описали као храст. Не висок као храст, не ни раскрошњан, сасушен, чворноват...само храст! Зачудио сам се. Ово, већ, није компарација, него метонимија. Замишљао сам писца, јаловог током зиме, устрепталог у прољетним осмозама, и како нас с јесени засипа жиловима. Пјесника су назвали курјаком, драматичара јазавцем, а за једног књижевног противника рекли су да је кукољ. Култура, рекло би се, директније удара у кост од спорта.

Али, око чега се оволико ишчуђавам? Чуо сам, толико пута, живе људе, ван ауторских дијела, гдје говоре: "Ах, да ми се као крава извалити, па данима преживати и не мислити".

Много ко потврдит ће несимпатичну, али врло разглашену тезу да су животиње племенитије од људи. За доказе ће наводити општа мјеста. Као, на примјер, да животиња убија из нужде, а човјек из обијести. Ко је, уопште, дошао на идеју да убојством, ма колико нумним, доказује нечију племенитост, не знам.

Али, да међу људима постоји генерални жал за животињским стањима, то је зорно, већ, у положају животиње у људским самодефинирањима.

Колико се, само, угледних аутора потрудило доказати како је човјек, заправо, болесна, унесрећена животиња. Појава разума у мозгу и координирани покрети усправна тијела дијагностицирани

су од ових аутора као канцерозно обољење. Оно што их вуче к анималитету, живот је у перманентном лову, неизмјерним јединством с природом. Али, не убија ни свака животиња. Колико их је само, вегетаријанаца! Кад се ови аутори ужеле животињства, зашто не кажу, носталгише ли се ту за биљоједним или месождерским стањем анималитета?

Вјерујте ми на ријеч, када би мозак хипопотамуса канцерогено оболио од разума, овај би одмах исправио кичму, упослио руке и на двије ноге понио сву ону мускулатуру или, да кажем, арматуру. Животиње које су га познавале, згледале би се узнемирене, као да кажу, што оно би с хипопотамусом, незнајући да је овај неизљечиво оболио од свијести.

На жалост, и сам сам принуђен поредити људе са животињама, јер то је одлика класичног стила, којег уважавам и кад сам склон изражавати се модернизмима.

Напокон, јасно је да, компаративно, од свих природних појава, човјека, макар ми га представио као најсивљег филистра, највише уважавам (Такво клупко протуречја нигдје не можеш наћи). Ипак, то не чиним као јунак **Записа из подземља**, грубо уопштавајући: „Да је човјек глуп, то се о њему не смје рећи, ако ништа због тога што, ако је он глуп, ко ће онда бити паметан? “. О којем је човјеку, овдје, ријеч? Говорити о човјеку, као општем појму рода, супротстављеном појмовима биљке и животиње, није баш интелигентно у смислу одмјеравања било чије мудрости. Тиме не добијамо ништа. Јер, зар можемо за биљку или животињу рећи да су глупи? Можемо, само, ако све природне појаве прихватимо као чисту глупост, а појаву човјека као опамећивање природе. Али, то је један самохвалисав став, па њиме, опет, не добијамо ништа. Лажна успоредаба. Узностити се над биљком и животињом, не бих рекао да је одлика неке посебне памети. Зар би ме неко убиједио, и у шта, да своје предности извуче из компарације с дудовим стаблом, гнуом, па и мајмуном, његовим најближим рођаком?

А, кад с наше планете нестане животињског царства, и кад будући људи буду читали о лављој храбрости и зечијој дрхтавици, што ће мислити о нама? Како ли ће им све то немушто изгледати.

Протуспенглеријанство једнога лава (Виртуелни епитаф)

Овдје лежи анонимни лав, којег је филозоф пропасти прогласио прототипом усмјерености, циља, недружељубивости, активног принципа хисторије, чистом снагом убилачког скока, што надмоћно све претвара у свој посјед.

ОГЛЕДАЛО

Опјевао ме је као великог осамљеника, који у миру своје снаге чека појаву жртве када, као блистава потврда крволочних инстинката, скачем и убијам.

Ако ћемо право говорити, мој је живот био једно дуго љенствовање. Снагу сам трошио, само, кад би ме погнао нагон за оплодњом, и док обилазих и запишавах границе своје територије.

За мој се опстанак бринула вијерна лавица, по природи бољи убојица. Она је ловила, а ја сам, тек, за трпезом имао право првенства.

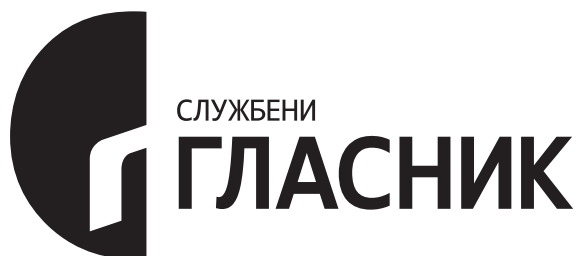
Људска обијест и индустријализација планета довела ми врсту до истребљења. Бојим се да ће и филозофова јубилација мојих својстава ускоро постати једна лијепа заблуда, тамно лирско мјесто у доказном поступку, ни за шта, више, упорабиво.

Слободан Благојевић

култни сарајевски пјесник и преводилац

(Из књиге *Кратки увод у вјечну полемику*

ВБЗ Загреб 2009)

ОГЛЕДАЛО

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

373. 5(497. 11)

ОГЛЕДАЛО: часопис ученика и професора
средњих школа / главни и одговорни уредник
Радивоје Благојевић. - 2014/2015, бр. 1-. - Београд:
Информационо друштво Благовест, 2015- (Београд:
Службени гласник). - 24 cm

Тромесечно. - Текст на више светских језика.
ISSN 2466-2712 = Огледало (Београд)
COBISS. SR-ID 217496332

BeNatural

C O S M E T I C S

AROMAKOZMETIKA - dubinska nega kože

Značaj i lepota Aromakozmetike je u tome što sadrži hladno ceđena biljna ulja i etarska ulja (esencija lekovitog bilja) koja prolaze kroz kožu i deluju na ćelijskom nivou, a pore ostaju otvorene i omogućavaju koži da diše.

Naše aromakozmetičke kreme su **HAND MADE** (napravljene ručno), sa puno ljubavi, ne sadrže hemijske dodatke, konzervanse, veštačke boje i mirise, pesticide i mineralna ulja.

Negujte se prirodno i budite zauvek lepi i mladi!

BeNatural Aromakozmetika

benaturalaromacosmetics

BeNatural aromakozmetika, Zeleni venac, Kraljice Natalije br.1, Beograd

Tel. +381 11 2687236 mail benaturalcosmeticsbg@gmail.com

WEB SHOP www.benaturalaromacosmetics.com